

Miesten seksuaalisen nautinnon hallinta

Marika Haataja

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Abstrakti

Seksuaalilääketiede ja seksologia tarjoavat ohjaavaa, opastavaa ja huolehtivaa tietoa seksuaalisuudesta. Tässä artikkelissa kysyn, mitä tapahtuu, kun miesten seksuaalinen nautinto asettuu tietämisen ja hallinnoinnin kohteeksi. Tarkastelen seksuaalilääketieteellisiä ja seksologisia tekstejä foucault’laisen hallinnan analytiikan kehyksessä, jolloin avautuu näkymä määrittelyvaltaa koskeviin neuvotteluihin miesten seksuaalisuudesta. Analyysissani osoitan, että seksuaalilääketieteellisten interventtioiden seurauksena miesten seksuaalinen nautinto asettuu yhä tiukemmin normalisoivan hallinnan kohteeksi. Samanaikaisesti seksologisissa teksteissä normalisoivan hallinnan tiukentuva ote kutsuu esiin erilaisia vastarinnan muotoja, jotka problematisoivat yksioikoista ymmärrystä miesten seksuaalisesta nautinnosta ja heteromaskuliinisuudesta. Esitän, että lääketieteen tiukentuvassa otteessa miesten seksuaalisuus asettuu uudella tavalla vapauttamisen kohteeksi. Tämän seurauksena ymmärrys miesten seksuaalisesta nautinnosta ja heteromaskuliinisuudesta yksilöllistyy sekä moninaistuu.

ASIASANAT: hallinta, miehet, seksologia, seksuaalilääketiede, seksuaalisuus.

Lisääntyvä keskustelu miesten seksuaalisuudesta

Mies on paljon enemmän kuin vain viettiensä summa (Virtanen 2005, 10).

Seksuaalikasvatuksessa kasvatusinterventtioiden ja problematisoinnin kohteeksi on läpi 1900-luvun asettunut naisten seksuaalisuus. Perinteisissä tulkinnoissa miesten seksuaalisuus määrittyi viettilliseksi ja automaattisesti ohjautuvaksi, jolloin sitä ei ollut mahdollista nostaa naisten seksuaalisuuden tavoin kokonaisvaltaisen ohjaavan ja opastavan kasvatuksen kohteeksi. Seksuaalisuu-

den diskursseissa miesten seksuaalisuus on ollut normi, jota vasten on piirtynyt käsitys naisten ongelmalliseksi tulkitusta seksuaalisuudesta. (Helén 1997; Helén 1999; Yesilova 2001.) Merkittävä siirtyminen tässä asetelmassa havainnollistuu 2000-luvulla käydyissä monipuolistuissa keskusteluissa sekä miesten seksuaalisuudesta (esim. Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 230–233; Kontula 2012) että kokonaisvaltaisesti miehenä olemisesta (esim. Eerola 2014).

Erityisesti kriittinen miestutkimus on olennaisella tavalla moninaistanut keskustelua miehistä ja mas-

kuliinisuuksista osoittaessaan, kuinka länsimaisessa kulttuurissa hegemonista maskuliinisuutta ovat määrittäneet ennen kaikkea suorituskeskeisyys, toiminnallisuus, valta, rationaalisuus, heteroseksuaalisuus ja fyysinen voima. Näiden piirteiden varaan rakentuneen modernin maskuliinisuuden ideaalin murentuminen on yksi keskeinen kriittisen miestutkimuksen tekemä havainto. (Connell & Messerschmidt 2005; Jokinen 2010; Nieminen 2013.) Esimerkiksi heteromaskuliinisuutta on pitkään tarkasteltu monoliittina. Tuoreissa tutkimuksissa on kuitenkin haluttu korostaa muutoksen mahdollisuuksia ja huomiota on kiinnitetty heteromaskuliinisuuden moninaisuuteen. (Beasley 2015a; Beasley 2015b; Holmes 2015.)

Miesten seksuaalisuudesta 2000-luvulla julkaistuja tutkimuksista voidaan erottaa kaksi tutkimuksellista painopistettä, joista toisessa huomio kohdistuu miesten seksuaalisuuden lääketieteellistymiseen. Miesten seksuaalisuuden lääketieteellistymistä tarkastelevissa tutkimuksissa havainnollistetaan, kuinka käsityksemme siitä, mitä miesten seksuaalisuus on ja mitä se voisi olla, muovautuu entistä keskeisemmin lääketieteellisissä käytännöissä. (Mamo & Fishman 2001; Marshall & Katz 2002; Marshall 2006; Potts 2000; Tiefer 1994; Winton 2000.) Erektioilääkkeiden on katsottu toimivan yhtenä uutena teknologiana, joka ylläpitää normatiivisia käsityksiä heteroseksuaalisesta seksistä (Mamo & Fishman 2001; Marshall 2010). Toinen tutkimuksellinen painopiste on miesten seksuaalisuuden monimuotoisuutta korostavissa näkökulmissa, jolloin useat stereotyyppiset ja normatiiviset näkemykset miesten seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta nautinnosta asettuvat kyseenalaisiksi. Näissä tutkimuksissa on tarkasteltu muun muassa sitä, minkä merkityksen miehet itse antavat intiimille läheisyydelle, kun he määrittelevät seksuaalisuuttaan ja seksuaalista nautintoaan. (Hughes 2011; Potts ym. 2004; Potts ym. 2006; Sandberg 2013; Watson ym. 2015.)

Tässä artikkelissa kysyn, millä tavoin miesten seksuaalisuus asettuu hallinnoinnin kohteeksi aikavälillä 2000–2013 julkaistuissa seksuaalilääketieteellisissä ja seksologisissa teksteissä. Analyysin keskiössä on miesten seksuaalinen nautinto, jonka lisääminen ja varmistaminen ovat seksuaalilääketieteellisten ja seksologisten tekstien aukikirjoittamaton tavoite. Analysoimieni tekstiaineistojen opastava tieto tekee miehille mahdolliseksi haluta ja saada seksuaalielämältään enemmän. Tarkasteluni ytimessä ovat yhtäältä seksuaalilääketieteellisten ja seksologisten tekstien yhteneväiset tavat lisätä miesten seksuaalista nautintoa. Toisaalta analyysini tekee näkyväksi seksologian tapoja irtaantua seksuaalilääketieteellisistä tulkinnoista tarjoamalla vaihtoehtoisia ja moninaistuvia tulkintoja miesten seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta nautinnosta.

Selkeän rajan vetäminen seksuaalilääketieteen ja seksologian välille on usein mahdotonta, sillä seksuaalilääketieteelle ominainen häiriöihin ja ongelmiin keskittyminen kulkee paikoin vahvasti mukana myös seksologisessa opas- ja tietokirjallisuudessa. Seksologiassa lääketieteellisten näkökulmien rinnalla kulkevat kuitenkin myös seksuaalisuuden moninaisuutta korostavat näkökulmat (ks. Tiefer 2000), jolloin nimenomaan seksologiassa ymmärrys seksuaalisuudesta on potentiaalisesti laveampi. Ilpo Helén (2002, 111) esittää tärkeän kysymyksen siitä, minkälaisia kamppailuja ja uusia poliittisia kysymyksiä elämän lääketieteellistyminen tuo mukanaan. Tässä artikkelissa käsittelen sekä seksuaalielämän lääketieteellistymisen mukanaan tuomaa normalisoivan hallinnan vahvistumista että niitä kysymyksenasetteluja ja vastarintaa, jotka haastavat ja kyseenalaistavat lääketieteen kasvavaa määrittelyvaltaa ja normalisoivaa hallintaa.

Seksuaalilääketieteelliset ja seksologiset julkaisut ovat tärkeä tutkimuskohde, sillä ne tarjoavat miehille seksuaalisen subjektivoitumisen eväitä.

Kolme vuosikymmentä sitten Victor Seidler (1987, 108) nosti kirjoituksessaan esiin tarpeellisen seikan puolustaessaan vähemmän instrumentaalista näkökulmaa miesten seksuaalisuuteen, jotta miehille voisi syntyä läheisempi ja intiimimpi suhde sekä itseen että kumppaniin. Miesten seksuaalisuus pelkistyy kuitenkin edelleen usein nimenomaan seksuaaliseksi suorituskyvykkyudeksi. Esimerkiksi tuoreessa Väestöliiton toteuttamassa suomalaisten poikien seksuaalisuutta koskevia näkemyksiä kartoittavassa tutkimuksessa nousi esiin poikien huoli seksuaalisesta riittävydestään ja kyvykkydestään, jota punnittiin peniksen kokoon sekä toimintakykyyn liittyvien kysymysten kautta (Anttila 2012, 33–38, 49–53; Kekkonen 2012, 235–241). Analyysini ytimessä on nimenomaan miesten seksuaalista kyvykkyyttä korostavien ja vahvistavien lausumien sekä niitä kyseenalaistavien lausumien keskinäisen jännitteen paikantaminen diskursiivisista käytännöistä.

Lähden liikkeelle tarkastelemalla foucault'laisen hallinnan analytiikan tarjoamaa analyttistä näkökulmaa valtaan, vastarintaan ja nautintoon. Tämän jälkeen esittelen käyttämäni tutkimusaineistot ja analyysitavan. Empiirisessä osassa hallinnan tavat jäsentävät analyysia. Hallinnan tavoista ensimmäisenä tarkastelen niitä tapoja, joilla seksuaalilääketieteessä miesten seksuaalisuus asetetaan mitattavaksi. Tässä osiossa tarkasteltavaksi tulee nimenomaan seksuaalilääketieteen ja seksologian yhteneväinen ymmärrys miesten seksuaalisuudesta yhdyntä-, erektio- ja ejakulaatiokyvykkyutenä. Toiseksi tarkastelen, miten ammattilaisille suunnatuissa seksologisissa teksteissä lähdetään kyseenalaistamaan ja haastamaan seksuaalista kyvykkyyttä korostavaa lääketieteellistä valtaa. Näissä diskursiivisissa kamppailuissa käsitykset miesten seksuaalisuudesta ja sukupuoli-identiteetistä problematisoivat. Problematisoitumisen yhteydessä käsitykset miesten seksuaalisuudesta, seksuaalisesta nautinnosta ja maskuliinisuudesta menettävät selkeät

ääriviivansa. Kolmantena hallinnan ulottuvuutena tarkastelen miesten seksuaalisesti nauttivan kehon yksilöllistymistä ja moninaistumista laajemmalle yleisölle suunnattujen seksologisten opaskirjojen tarjoamissa näkökulmissa. Lopuksi teen yhteenvedon sekä päätelmiä vallan, vastarinnan ja nautinnon jännitteisestä limittymisestä toisiinsa. Esitän, että lääketieteen tiukentuvassa oteessa miehen omasta ja erityisestä seksuaalisuudesta tulee vapauttamisen kohde.

Valta, vastarinta ja nautinto

[O]nkin tärkeää tietää, missä muodoissa, mitä kanavia pitkin ja mitä diskursseja seurailen valta pääsee tunkeutumaan kaikkein hienosyisempiin ja yksilöllisimpiin käyttäytymismuotoihin. Mitä reittejä kulkien se onnistuu saavuttamaan halun harvinaisimmat ja tuskin havaittavat muodot ja kuinka se läpääsee päivittäiset nautinnot ja hallitsee niitä? Ja miten kaiken tämän seurauksena saattaa olla niin kieltoja, esteitä ja torjuntaa kuin alkuunpanemista ja kiihdyttämistäkin? On saatava selville "vallan monimuotoiset tekniikat". (Foucault [1967,1984] 2010a, 19.)

Teoreettisena tulkintakehyksenä hyödyntämäni hallinnan analytiikka tarjoaa välineistön analysoida seksuaalilääketiedettä ja seksologiaa vallan ja vastarinnan näkökulmista. Hallinnan analytiikka ammentaa ajattelujärjestelmiä tutkineen Michel Foucault'n filosofisesta tuotannosta. Foucault'n mukaan valta ei operoi ainoastaan yhteen suuntaan kieltoja ja normeja asettamalla, vaan valtaan sisältyy lähtökohtaisesti aina myös vastarinnan mahdollisuus (Foucault [1967,1984] 2010a, 116). Näin valta yhtäältä normalisoi, rajaa ja yksipuolistaa miesten seksuaalisen nautinnon ilmenemisen mahdollisuuksia. Toisaalta valta tuottaa vastarintaa monipuolistaen ymmärrystä seksuaalisuudesta ja nautinnosta. Olennaista on vallan pyrkimys seksuaalisen nautinnon lisäämiseen ja varmistamiseen, joka on sekä normalisoi-

van hallinnan että vastarinnan keskeisin päämäärä. Näin seksuaalisuuden yhä laajempi haltuunotto ja hallinnalle alistaminen ei tapahdu nautintoa tukahduttaen, vaan päinvastoin nautinnon aluetta laajentaen ja moninaistaen. (emt. 40–41, 71, 74.) Tässä konkretisoituu Foucault'n näkemys seksuaalisuuden alueen hallinnan kasvun moninaisuudesta: normalisoivan hallinnan tiukentuva ote kutsuu esiin sitä haastavia diskursseja ja vastarintaa. Samalla se houkuttelee myös nautintoa. Näin miesten seksuaalisen nautinnon diskurssit moninaistuvat ja laajenevat nimenomaan vallan ja vastarinnan verkostossa. (Ks. emt. 32–33, 40.)

Amy Allen (2011) valottaa osuvasti ja havainnollisesti Foucault'n teoreettista näkökulmaa minuuden muotoutumiseen. Hänen mukaansa keskeistä on tunnistaa yhtäältä rajoittava, normalisoiva valta ja toisaalta yksilön mahdollisuus vapauteen ja autonomisuuteen. Vapauden ja vastarinnan mahdollisuudet eivät avaudu vallan ulkopuolella, vaan ne sisältyvät olennaisella tavalla itse valtaan. Kevin Thompson (2003) korostaa Allenin tavoin vallan ja vapauden samanaikaisuuden keskeisyyttä foucault'laisessa lähestymistavassa. Thompsonin mukaan viimeisten elinvuosien teoreettisissa pohjustuksissa Foucault hahmottaa kriittiselle analyysille merkittävimmäksi tavoitteeksi uudenlaisten elämänmuotojen ja olemisen tapojen kartoittamisen. Analyysissani vallan tarkasteleminen kompleksisena ja jännitteisenä tarjoaa yhtäältä kriittisen näkökulman normalisoivan hallinnan yhä ankarampaan otteeseen miesten seksuaalisuudesta. Samanaikaisesti nostan toisaalta esiin vastarinnan muotoja, jolloin korostuu seksuaalisuutta määrittelevien diskurssien luonne mahdollisuuksille avoimina, liikkuvina kokonaisuuksina.

Foucault'lainen hallinnan analytiikka avaa tässä artikkelissa näkökulman niihin tapoihin, joilla miesten seksuaalinen nautinto asettuu tietämisen ja moninaisen hallinnoinnin kohteeksi seksuaali-

lääketieteellisissä ja seksologisissa teksteissä. Foucault määrittelee *Tiedon arkeologiassa* diskursiivisen käytännön käsitteen sääntöjen kokonaisuudeksi, joka ohjaa ajattelua muotoillessaan järjestelmällisesti puhuntansa kohteet (Foucault [1969] 2005). Tarkastelemani tekstit muodostavat miesten seksuaalisuutta koskevan diskursiivisen käytännön. Ajattelussani diskursiivinen käytäntö jäsentyy tietokäytännöiksi: kyse on niistä tiedontuotannon käytännöistä, joissa muotoutuu ymmärrys siitä, mitä miesten seksuaalisuus on ja mitä se voisi olla. Tekstit muodostavat monisäikeisen tietokäytäntöjen verkoston, jossa seksuaalilääketieteelliset ja seksologiset tekstit ovat dialogisessa suhteessa toisiinsa. Olennaista diskursiivisissa käytännöissä on niiden luonne liikkuvina, monisäikeisinä kokonaisuuksina, jolloin tietokäytännöistä on mahdollista paljastaa yhtäältä jatkuvuuksia sekä pysyvyyskäsiä ja toisaalta murtumia, muutoksia sekä vastarintaa (Foucault [1969] 2005; Foucault [1967,1984] 2010a, 47; Foucault [1969] 2014a; Foucault [1969] 2014b). Miesten seksuaalisuutta koskevissa tietokäytännöissä jatkuvuus ja pysyvyys piirtyvät esiin ilmeisinä: miesten seksuaalisuutta koskeva tieto kasautuu erektiokyvyn ympärille. Pysyvyyttä korostavien kasaumien ilmeisyyden seasta on erotettavissa kuitenkin myös vastarintaa ja murtumia. Juuri pysyvyyksien ja murtumien diskursiivinen vuoropuhelu on tarkasteluni keskiössä. Analyysini tekee näkyväksi normalisoivan hallinnan ja tätä haastavien vastarinnan muotojen samanaikaisuutta ja päällekkäisyyttä (ks. Allen 2011; Thompson 2003). Tässä artikkelissa käytän vallan ja vastarinnan käsitteitä avaamaan näkökulmia tietokäytäntöjen monisäikeisyyteen.

Seksuaalilääketiede kietoutuu osaksi normalisoivaa hallintaa luodessaan käsityksiä tavoiteltavan arvoisesta normatiivisesta seksuaalielämästä ja tarjotessaan mahdollisuuksia vaikuttaa lääkeillä seksuaalisuuteen, erityisesti seksuaaliseen toimintakykyyn (esim. Marshall 2010). Ere-

tiolääkkeiden kohdalla toistuu medikaaliselle teknologialle tyypillinen pyrkimys poistaa kyvyttömyyttä (ks. Helén 2002, 108). Ihmiselämän hallinnallistuminen on herättänyt moraalisia kiistoja ja määrittelyvaltaa koskevia kamppailuja. Näissä kiistoissa keskiöön nousee kysymys siitä, kenellä on oikeus määrittellä ja hallinnoida elämäämme. (Rose 2013, 312.) Vastarinnan muotoja on kartoitettu erityisesti ihmisten kokemuksia tarkastelevissa tutkimuksissa (esim. Howson 1999; Murphy 2003; Potts 2004; 2006). Tässä artikkelissa valtaa ja vastarintaa tarkastellaan seksuaalilääketieteellisten ja seksologisten tekstiaineistojen yhteydessä. Miesten seksuaalisuuden lääketieteellistymisen ympärillä käydyt keskustelut ovat yksi esimerkki määrittelyvaltaa koskevista kiistoista.

Tutkimusaineistot ja analyysitapa

Tutkimusaineistoni (2000–2013) koostuu seksuaalilääketieteellisistä artikkeleista (9 kpl), miesten seksuaalisuutta ja miesten sukupuoli-identiteettiä käsittelevistä artikkeleista (11 kpl), seksologisista opaskirjoista (2 kpl) ja kliinisen seksologian oppikirjasta. Aineiston valinnassa kriteerinä on ollut se, että tarkasteltavat tekstit käsittelevät aikuisten miesten seksuaalisuutta ja että ne on julkaistu alun perin suomen kielellä. Mukana ovat kaikki tarkasteluajanjaksolla ilmestyneet pelkästään miesten seksuaalisuutta käsittelevät seksologiset opaskirjat. Kliinisen seksologian oppikirjasta mukana ovat miesten seksuaalisuutta käsittelevät osiot. Määrittelen tutkimusaineistona käyttämäni seksologiset tekstit seksologiseksi opas- ja tietokirjallisuudeksi.¹ Nämä seksologiseksi opas- ja tietokirjallisuudeksi määrittelemäni tekstit eroavat puhtaasti fysiologiseen ulottuvuuteen keskittyvästä seksuaalilääketieteellisestä lähestymistavasta siinä, että niissä seksuaalista ihmistä pohdiskellaan kokonaisvaltaisemmin. Esimer-

kiksi miehisyttä tarkastellaan näissä teksteissä ”biologis-käyttäytymistieteellisenä kokonaisuutena” (Huhtaniemi & Pöllänen 2001, 1961). Huomionarvoista on, että osa seksologisiksi opas- ja tietokirjallisuudeksi luokittelemistani teksteistä on julkaistu lääketieteellisissä julkaisuissa. Vastaavasti olen luokitellut kaksi seksologisessa koelmateoksessa julkaistua artikkelia seksuaalilääketieteellisiksi teksteiksi.

Seksuaalilääketieteellinen ja seksologinen tieto on luonteeltaan ohjaavaa, opastavaa ja huolehtivaa. Tällainen hallinta kohdistaa vaikutuksensa yksilön itseohjautuvuuteen (Kaisto & Pyykkönen 2010, 11). Foucault’n työtä hallinnan analytiikan suuntaan kehittänyt Nikolas Rose (2013) näkee itsehallinnan kytkeytyvän yhä enenevässä määrin biologisiin ja biolääketieteellisiin hallinnan muotoihin. Seksuaalilääketieteelliset tulkinnat seksuaalisuudesta asettavat seksuaalisen ihmismisruumiin kasvavissa määrin lääkkeellisen ja lääketieteellisen muuntelun kohteeksi. Elämän lääketieteellistymisen vaikuttaa olennaisella tavalla käsityksiimme siitä, mitä on olla seksuaalinen ihminen. Vastaavasti myös seksologinen opas- ja tietokirjallisuus tuottaa ymmärrystä seksuaalisena ihmisenä olemisesta. Tarkastelemani yleistajuiset seksologiset opaskirjat ovat osa self help -kirjallisuuden kasvavaa joukkoa. Self help -kirjallisuus on nähty keskeisenä hallinnan arksen ilmentymisen paikkana, sillä se ohjaa lukijaansa itsensä tarkkailemiseen ja paremman elämän saavuttamiseen (Hazleden 2003; Rimke 2000; Sothorn 2007). Ehdotuksillaan hyvästä ja tavoiteltavasta elämästä opaskirjallisuus tarjoaa elämisen malleja ja puuttumisen välineitä ihmisten elämänsäkuuluun.

Seksuaalilääketieteelliset ja seksologiset tekstit pyrkivät opastamaan ja ohjeistamaan seksuaalisen subjektin kehittymistä asettaen miesten seksuaalisuuden biovallan alaisuuteen, joka Michel Foucault’n määritelmän mukaan toimii

1 Varsinaista seksologista alkuperäistutkimusta tarkastelemissani ei ole mukana lainkaan.

keskeisimpänä hallinnan ja poliittisten kamppailujen alueena moderneissa länsimaisissa yhteiskunnissa (Foucault [1967,1984] 2010a; 2010b). Markku Koivusalon (1998, 268) tulkitsemana biovalta operoi ”elämän hallinnoinnin kautta”. Tällöin hallinnointi kohdistuu elämään itseensä, ihmisten elinvoimiin ja elintoimintoihin, joista on tullut yhä kokonaisvaltaisemman ohjailun, opastamisen ja lääkitsemisen kohteita (Helén 2002, 110; Helén 2013, 328). Biovallan kehitymisessä tiedontuotannolla on keskeinen rooli, sillä biovalta kytkeytyy olennaisella tavalla juuri tietoon. Foucault’n tarkastelun ytimessä onkin nimenomaan tieto-valta-muodostumien hahmottaminen ja niiden merkitys subjektiviteetteja muotoilevina (Foucault [1967,1984] 2010a, 13–117; Foucault [1975] 2014c).

Tarkastelen miesten seksuaalisuudesta tuotetun tiedon mahdollistumista tieto- ja valtakäytännöissä. Käsitteenä diskursiivinen käytäntö kuvaa suhteisuutta ja rinnakkaiseloja (Foucault [1969] 2005, 87–103). Analysointitapana hyödyntämäni tarkka lähiluku onkin mahdollistanut huomion kiinnittämisen siihen, miten miesten seksuaalisuutta koskevat lausumat ovat keskinäisessä suhteessa toinen toisiinsa (ks. emt. 46, 87–103; Foucault [1969] 2014b, 84–85). Olen lähtenyt liikkeelle lausumatasolta, kiinnittäen huomiota jatkuvuuksiin ja murrokseen. Tarkastellessani jatkuvuuksia keskityn ennen kaikkea siihen, miten käsitys miesten seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta nautinnosta luonnollistetaan toistettaessa vakiintuneita tietokäytäntöjä. Jatkuvuuksien ja pysyvyyden tarkastelusta liikahtan kohti epäjatkuvuuksia ja muodonmuutoksia, jolloin huomioni Foucault’n ([1967,1984] 2010a, 128–135) ja Helénin (2005, 100–104) ajatuksia seuraten kohdistuu miesten seksuaalisuuden luonnetta koskeviin kyseenalaisuuksiin ja ongelmanasetteluihin.

Tarkastelen erityisesti sitä, millaisten vallan mekanismien seurauksena murrokset tulevat mah-

dolliseksi miesten seksuaalisuutta käsittelevässä tekstiaineistossa. Foucault’n mukaan muutokset edellyttävät muodonmuutoksia käytännöissä sekä käytäntöjen suhteissa toinen toisiinsa (Foucault [1969] 2005, 270). Murroksia analysoidessani keskeiseksi nousee kysymys siitä, millaisissa yhteyksissä seksuaalisuuden diskurssiin valuu uudenlaisia elementtejä sekä millaisiin laajempiin kokonaisuuksiin miesten seksuaalisuutta koskevien tietokäytäntöjen murrokset ovat yhteydessä. Tarkastelen seksuaalilääketieteellisiä ja seksologisia tietokäytäntöjä suhdeverkostona, jolla on omat vakiintuneet käytäntönsä ja joita vaivhkaiset muutoksia ennakoivat ilmaantumiset ravistelevat ja muuttavat. Analyysin kohteena ovat siis yhtäältä miesten seksuaalisuutta normalisoivat tietokäytännöt. Toisaalta tarkasteluni suuntautuu maskuliinisuutta, miesten seksuaalisuutta ja seksuaalista nautintoa koskeviin problematisointeihin, jotka ilmaantuvat pieninä ja piiloisina keskelle erektiokyvyn tärkeyttä korostavaa kokonaisuutta.

Seksuaalisten suoritusten mittaaminen

Peter Miller ja Nikolas Rose (2010, 28) kuvaavat rationaliteetin käsitteellä ajattelutyylejä, jotka tekevät todellisuudesta hallittavan laskelmoinnin ja ohjelmoinnin kohteen. Seksuaalilääketieteessä seksuaalisuutta tarkastellaan pääasiassa yksipuolisesti fysiologisesta ja yhdyntäkeskeisestä näkökulmasta. Miesten seksuaalisuuden rationalisointi yhdyntäkyvykkyutenä tulee esiin seuraavassa aineistokatkelmassa:

Säännöllisten viikoittaisten yhdyntöjen lukumäärä oli selvästi pienempi miehillä, joilla oli keskivaikea tai vaikea erektiohäiriö, verrattuna erektiohäiriötä potemattomiin. Lievä erektiohäiriö ei estänyt säännöllisiä viikoittain tapahtuvia yhdyntöjä. (Koskimäki, Hakama, Huhtala & Tammela 2000, 737.)

Edellä esitetyssä katkelmassa havainnollistuu, kuinka seksuaalilääketieteellisissä tulkinnoissa miesten erektiokyvyksi pelkistyvä seksuaalisuus rationalisoidaan mitattavaksi kohteeksi. Mitauksen kohteeksi asetetaan erektiohäiriön vaikeuden aste, yhdyntöjen määrä ja säännöllisyys. Seksuaalisuus, ja aineistokatkelman yhteydessä nimenomaan miesten yhdyntäkyvykyys, asettuu hallittavaksi mitattavana määreenä.

Seksuaalilääketieteen kiinnostus kohdistuu seksuaalisiksi ongelmiksi ja toimintahäiriöiksi nimettyihin fysiologisiin tiloihin. Seksuaalisia ongelmia ja toimintahäiriöitä määriteltäessä teksteissä itsestään selväksi lähtökohdaksi asetetaan molemminpuolinen heteroseksuaalinen yhdyntänautinto. Tällöin nimenomaan yhdyntäkyvykyys on lääkitsemisen, puuttumisen ja korjaamisen kohteena. Yhdyntäkyvykyuden rooli on keskeinen seksuaalilääketieteen ohella myös seksologiassa erityisesti silloin, kun tarkasteltavina ovat seksuaalisiksi toimintahäiriöiksi nimetyt seksuaalisuuden osa-alueet. Esimerkiksi kliinisen seksologian käsikirjan luvuissa, joissa tarkastellaan miesten siemensyöksyn ja orgasmin häiriöitä sekä erektiohäiriöitä, häiriöt esitetään yhdynnän yhteydessä yli kuusikymmentä kertaa ja muun kuin yhdynnän yhteydessä alle kymmenen kertaa (Virtanen 2002, 173–236). Lähtökohtaisena oletuksena on tällöin se, että erektio- ja ejakulointikyky ovat tärkeitä nimenomaan yhdyntänautinnon saavuttamisen kannalta. Tällöin huomioimatta jää se mahdollisuus, että erektio- ja ejakulointikykyky voisivat olla tavoiteltavia myös muun kuin yhdyntänautinnon saavuttamiseksi.

Seksuaalilääketieteellisissä tulkinnoissa yhdyntä- ja erektiokyvykyuden vaatimus on keskeinen miesten seksuaalisuutta määrittävä lähtökohta eikä yhdyntä- ja erektiokeskeistä ymmärrystä miesten seksuaalisuudesta kyseenalaisteta. Tällöin tulee mahdolliseksi esittää seuraavanlaisia kannanottoja:

Erektiohäiriöiden merkitys elämänlaatua heikentävänä tekijänä on tullut esille yhä selvemmin julkisen keskustelun ja asenteiden vapautumisen myötä (Piha 2003, 2425).

Vaikka seksuaalinen aktiivisuus on käsitteenä laajempi, voidaan yhdyntää pitää seksuaalisen aktiivisuuden kulminaatiopisteenä. Siksi erektiokyky määrittää keskeisesti miehen seksuaalisuuden ilmenemismuotoja. (Kaipia & Tammela 2009, 1120.)

Tekstit toimivat ikään kuin itseään toteuttavina ennustuksina; kun seksuaalisuuden toteuttamisen konkreettisten vaihtoehtojen esittäminen jää näkymättömäksi, erektiohäiriöt myös olennaisella tavalla heikentävät elämänlaatua. Muunlaisen seksuaalisuuden toteuttamisen mahdollisuuden puuttuminen kiinnittää miesten seksuaalisuuden ja seksuaalisen nautinnon entistä tiukemmin yhdyntä- ja erektiokykyyn sekä penikseen. Yhdyntäkeskeinen ymmärrys seksuaalisuudesta korostuu seksuaalilääketieteellisissä tulkinnoissa seksuaalisuudesta. Seksuaalisiksi toimintahäiriöiksi nimetyt ongelmat tulevat olemassa oleviksi nimenomaan yhdyntäseksuaalisuuden yhteydessä. Täsmällisempää olisikin puhua yhdyntäseksuaalisuuden toimintahäiriöistä. Tällöin vältyttäisiin ajatukselta, että koko seksuaalisuus on häiriintynyt yhdyntäkyvykyuden puuttuessa.

Miesten seksuaalisuutta yhteiskuntatieteellisistä näkökulmista tarkastelevissa tutkimuksissa on korostettu, kuinka seksuaalinen kyky ja kyvykyys ovat kulttuurissamme vahvimpia miesten seksuaalisuutta ja laajemmin heteromaskuliinisuutta sääteleviä normeja (esim. Plummer 2005). Ilpo Helén on tuonut historiallisen tutkimusaineistonsa valossa esiin, kuinka seksologisen opaskirjallisuuden perinteessä miesten seksuaalisuutta on määrittänyt 1900-luvun alkupuolelta lähtien keskeisesti yhdyntäkyvykyys, jonka on ymmärretty mahdollistavan heteroseksuaalisessa parisuhteessa molemminpuolisen nautinnon (Helén

1997, 309–342; Helén 1999, 206–207). Erektio- ja yhdyntäkyvyn vaatimuksen voidaankin ymmärtää kiinnittyvän olennaisella tavalla nimenomaan konventionaalisiin heteroseksikäytäntöihin.

Tutkimusaineistossani erektio- ja yhdyntäkyvyn ohella ejakulaatiokyvyn merkitys nousee keskeiseksi. Erektion ohella ejakulointi on myös lääkitsemisen kohteena. Tarkastelemassani aineistossa oikein ajoitetun siemensyöksyn tärkeys korostuu erityisesti normatiivisiin heteroseksikäytäntöihin liittyvässä seksuaalisessa vuorovaikutuksessa. Seksuaalilääketieteelliset tekstit tarjoavat tarkkoja aikarajoja ejakuloinnille. Seuraavassa aineistokatkelmassa havainnollistuu se, kuinka liian aikaisin tapahtuva ejakulointi on ongelma nimenomaan normatiivisen heteroseksuaalisen vuorovaikutuksen kannalta:

Ennenaikaisen siemensyöksyn tiedetään aiheuttavan partnereissa turhautumisen, tyytymättömyyden ja jopa vihan tunteita ja miehessä heikentynyttä itsetuntoa, itseluottamusta ja vaikeuksia aloittaa uusi suhde, ahdistuneisuutta ja masennusta. Patrick työtovereineen tutki 1587 paria ja selvitti sekä miehen että naisen mielipiteitä yhdynnästä. (Piha 2007, 3286.)

Ymmärrys liian aikaisin tapahtuvasta ejakulaatiosta kiedotaan tässä yhdyntäkeskeiseen seksuaalikäsitykseen, jolloin naisten seksuaalinen tyytyväisyys asetetaan riippuvaiseksi miesten ejakulaationopeudesta. Liian aikaisin tapahtuvan ejakulaation ohella seksuaalilääketieteellisissä teksteissä tuodaan esiin, kuinka ejakulointi ei toisaalta saisi tapahtua myöskään liian myöhään:

Normaalisti siemensyöksy tulee 3–8 minuutin kuluessa yhdynnän aloittamisesta, mutta jos siihen menee yli 20–30 minuuttia, kyseessä voidaan katsoa olevan viivästynyt siemensyöksy. (Kaipia & Tammela 2009, 1122).

Ejakuloinnin tiukat aikarajat kiinnittävät miesten seksuaalisen nautinnon ankaran säätelyn ja rationalisoinnin kohteeksi.

Helénin (1999) tulkinnan mukaan William Mastersin ja Virginia Johssonin 1960- ja 1970-luvuilla julkaistuissa seksuaalitieteellisissä raporteissa miesten seksuaalisesti nauttiva ruumiillisuus tyypistyy ”siemensyöksynäytökseen” (emt. 205). Ejakulaatioreaktioiden yksipuoliseen kuvaamiseen keskittyville Mastersille ja Johnsonille miesten orgasmikokemuksen luonne näyttääytyy itsensänselvytyksenä (emt.). Ejakulaation olennainen merkitys miesten seksuaalista ruumiillisuutta määriteltäessä on yhä keskeisesti esillä 2000-luvulla julkaistuissa sekä seksuaalilääketieteellisissä että seksologisissa teksteissä.

Miehille tarjotaan myös opastusta siemensyöksyn hallintaan. Siemensyöksyn hallintaan liittyvien harjoitusten laajuus tulee parhaiten esille seuraavan seksologisesta opaskirjallisuudesta poimimani aineistokatkelman yhteydessä:

Seuraava kahdeksanosainen menetelmä on tarkoitettu miehen yksin tehtäväksi. [...] Harjoituksia suositellaan tehtäväksi 4–5 kertaa viikossa, ja jokaisen harjoittelukerran tulisi kestää 15–30 minuuttia. (Heusala 2005, 171.)

Siemensyöksyn hallintaan tähtäävissä harjoituksissa on pääasiassa kyse juuri tällaisista yksin tehtävistä aikaa vievistä ”yksilöharjoituksista” (esim. Heusala 2005, 171–178), joista miehiä kannustetaan vähitellen siirtymään yhdyntään: ”Mikäli mies pystyy hallitsemaan itsensä hyvin edellisessä tilanteessa, on vuorossa harjoittelu *oikeassa tilanteessa eli yhdynnässä*” (Heusala 2005, 176, kurssiivi MH). Katkelmassa tiivistyy yhdyntäkeskeinen ymmärrys seksuaalisuudesta, jossa ”oikea tilanne” on nimenomaan yhdyntä, jonka oikeanlainen onnistuminen on harjoittelun päämääränä. Tutkimusaineistossa miesten seksuaalisuus rationalisoidaan normatiiv-

visten heteroseksikäytäntöjen kontekstissa, jossa miehen on onnistuttava täyttämään yhdyntäseksissä roolinsa mukaiset odotukset ja tarjottava naiselle seksuaalista nautintoa peniksellään.

Analyyssini tekee näkyväksi normalisoivan hallinnan kiinnittymistä heteroseksikäytäntöihin seksuaalikäyttäytymistä ohjaamalla ja rationalisoimalla. Tekstit ohjaavat ja opastavat miehiä sisäistämään normatiivisten heteroseksikäytäntöjen mukaisen seksuaalikäyttäytymisen. Helén (1999, 208) on havainnollistanut miesten seksuaalisuuden yksinkertaistavaa ymmärrystä esittämällä, kuinka miesten seksuaaliset reaktiot, kokemukset ja seksuaalinen nautinto tyypistetään sarjaan erektio-penetraatio-siemensyöksy. Seksuaalilääketieteen tiukentuva ote kohdistuu nimenomaan normatiivisten heteroseksikäytäntöjen mukaiseen yhdyntä-, erektio- ja ejakulaatiokyvykkyteen. Vaillinaisen erektion sekä väärään aikaan tapahtuvan ejakulaation hoitamisella ylläpidetään tällöin normatiivisia heteroseksikäytäntöjä. Seksuaalilääketieteellisissä tulkinnoissa miesten seksuaalisuudesta tehdään nimenomaan yhdyntäseksuaalisuutta, nautinnosta yhdyntänautintoa.

Seksuaalinen suorittaminen sukupuoli-identiteettinä

Edellä havainnollistin, kuinka yhdyntäkeskeisinä jäsenyissä seksuaalilääketieteellisissä diskursseissa erektiokyvyn puute ja väärin ajoitettu ejakulaatio merkityksellistyvät seksuaalielämän häiriöinä ja merkittävänä ongelmina. Toin esiin, kuinka seksuaalilääketieteelliset määritelmät häiriöistä ovat olennaisesti esillä myös seksologiassa. Nyt siirryn tarkastelemaan seksuaalilääketieteestä irtaantuvia seksologisia tulkintoja miesten seksuaalisuudesta. Seuraavassa aineistokatkelmassa erektio-ongelmia lähestytään seksuaalilääketieteellisestä näkökulmasta selkeästi poikkeavalla tavalla, jolloin huomion kohteena ei ole ainoastaan erektiokyvyn puuttuminen:

Seksuaalisesti passiivinen mies, tai mies, joka ei ole kovin kiinnostunut seksistä, on mieheyden määritelmien mukaan vähintäänkin omituinen. Seksuaalisuuteen liittyvät pelot ja häiriöt, erityisesti erektio-ongelmat voivat uhata miehen koko sukupuoli-identiteettiä, mieheyttä. (Väisälä 2006, 243.)

Erektio-ongelmien sijaan aineistokatkelmassa lähestytään seksuaalisuuden ja mieheyden yhteen kietoutumisen ongelmallisuutta kuvattaessa, kuinka seksuaalisen kyvykkyuden puute voi uhata miehen sukupuoli-identiteettiä. Katkelman yhteydessä sukupuoli-identiteetti tulee ymmärretyksi mieheyden kokemuksena.

Mieheyden kokemuksen ja seksuaalisuuden välistä suhdetta on selvitetty niissä lukuisissa tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu maskuliinisuuden ja miesten seksuaalisen kyvykkyuden läheistä suhdetta. Miesten kokemuksia kartoittavissa tutkimuksissa tuodaan esiin, kuinka seksuaalisuus ja erityisesti seksuaalinen kyvykkyys mahdollistavat miehille kokemuksen itsestään miehinä. (Aboim 2012; Fergus, Gray & Fitch 2002; Kolling 2012; Oxlund 2012; Potts 2000.) Näiden tutkimusten valossa mieheys konkretisoituu tekemisenä, jossa käsitys itsestä miehenä saavutetaan maskuliinisuuden määreet täyttämällä (ks. Jokinen 2010, 129). Tulkinnessani viitataan mieheydellä miesten omaan kokemukseen itsestään miehinä, joka saavutetaan maskuliinisuutta tekemällä. Tarkasteleman aineiston heteronormatiivisuudesta johtuen aineistossa puhutaan nimenomaan heteromieheydestä. Siksi käytän tulkinnessani myös heteromaskuliinisuuden käsitettä, joka kuvaa täsmällisemmin niiden miehen sukupuoli-identiteetille asetettujen kulttuuristen ihanteiden ja odotuksien joukkoa, joita miehille asetetaan nimenomaan heteroseksuaalisessa kontekstissa.

Seuraava katkelma on yksi esimerkki siitä, miten seksologisessa kirjallisuudessa lähdetään avaamaan seksuaalisen kyvykkyuden, tässä yhteydessä

erityisesti erektiokyvykkyyden, merkitystä miehen sukupuoli-identiteetin kannalta:

Miehen on vaikea hahmottaa itseään miehenä, esimerkiksi erektiokyvyn hävitessä [...] [M]ieheyttä on totuttu peilaamaan sukupuolielimiin tai niiden toimintoihin, jolloin tilanteen muuttuessa oma sukupuoli voidaan kokea epävarmaksi. (Rosenberg 2006, 283.)

Erektiokyky merkityksellistyy tekstissä miehen sukupuoli-identiteetin mahdollistavaksi tekijäksi. Katkelmassa painotetaan nimenomaan tottumusta, jolloin välittyy ymmärrys siitä, etteivät käsitykset mieheydestä ja miesten seksuaalisuudesta pohjautu luonnollisiin tosiasioihin. Sen sijaan kyse on ainoastaan totutuista tavoista toimia, jolloin teksti avaa olennaisella tavalla myös toisen toimimisen mahdollisuuden.

Myös seuraavassa aineistokatkelmassa asetetaan vastustamaan totuttuja tapoja: ”Yhteiskuntamme yleinen ilmapiiri ruokkii kuitenkin erektiilistä, yhdyntäkeskeistä seksuaalisuutta, mikä ei vähennä suorituspaineita miesten harteilta” (Rautiainen 2006, 234). Tässä erektio- ja yhdyntäkeskeinen ”yleinen ilmapiiri” nostetaan merkittäväksi miesten suorituspaineita tuottavaksi tekijäksi. Tekstissä ”yleinen ilmapiiri” ohjaa miehiä erektiokeskeiseen ja suorituskykyä korostavaan seksuaalisuuden toteuttamiseen. Miehisyyden ja erektiokyvyn yhteen kietoutumista täsmentää myös lausuma, jonka mukaan ”[l]ääketehtaat kilpailevat miehisyyssmarkkinoilla” (Kunelius 2006, 4709). Tässä havainnollistetaan ajatusta, jonka mukaan miehille kaupataan erektiolääkkeiden yhteydessä ensisijaisesti sukupuoli-identiteettiä, ei niinkään seksuaalista nautintoa. Seksologisissa teksteissä erektiokyvykkyyden nostetaan tarkasteltavaksi mieheyden tekemisenä ja miesten seksuaalinen suorituskyky jäsentyy teksteissä sukupuoli-identiteetin edellytykseksi.

Seksologisissa teksteissä mieheyttä koskevat kysymykset ajankohtaistuvat usein ikääntymisen yhteydessä. Kun vanhenemisen merkitystä maskuliiniselle identiteetille on tarkasteltu ikääntymistä koskevissa tutkimuksissa, on havaittu, että nimenomaan vanheneminen uhkaa normatiivista maskuliinista identiteettiä (Ojala & Pietilä 2013, 28–31). Seksologiassa ikääntyvän miehen sukupuoli-identiteetti kiedotaan seksuaaliseen toimintakykyyn esimerkiksi näin:

Miehisyydelle asetetut vaatimukset ovat yhteiskunnassamme kasvaneet myös ikääntyville ja siksi apua kaikenlaisiin iän mukanaan tuomiin ongelmiin haetaan mielellään lääkkeistä (Rautiainen 2006, 234).

Tässä katkelmassa erektiolääkkeet eivät tule ymmärretyiksi miesten seksuaalisen nautinnon kannalta merkittävänä, vaan niiden esitetään mahdollistavan miehisyydelle asetettuihin vaatimuksiin vastaamisen.

Helénin mukaan miesten seksuaalisten häiriöiden psykologista ulottuvuutta on tarkasteltu aiemmin yksipuolisesti miesten pelkoreaktiiona jotain tekoa tai tilannetta kohtaan. Naisten orgasmihäiriöiden kohdalla psykologinen ulottuvuus on puolestaan pitänyt sisällään myös sukupuoli-identiteettiin liittyvät kysymykset. (Helén 1999, 211.) Naisten kohdalla seksuaalisuuden psykologisten ulottuvuuksien tarkastelu on ollut näin monivaihteisempaa ja kokonaisvaltaisempaa. Seksuaaliseksi naiseksi tuleminen on merkinnyt kokonaisvaltaiseksi seksuaaliseksi persoonaksi kasvamista, miesten seksuaalisuuden tyypistyesä puolestaan yksipuolisesti viettienenergiaksi ja seksuaaliseksi kyvyksi tai kyvyttömyydeksi. Tarkastelemani seksologiset tekstit avaavat nyt keskustelua miesten seksuaalisuuden, mieheyden ja maskuliinisuuden yhteen kietoutuneesta luonteesta. Teksteissä lähdetään pohtimaan mieheyden ja seksuaalisuuden suhdetta, jolloin ni-

menomaan mieheyden määritelmiä kyseenalais-
tamalla avautuu uudenlaisia mahdollisuuksia
hahmottaa myös miesten seksuaalisuutta. Näin
seksuaaliseksi mieheksi tuleminen monimut-
kaistuu seksologisten tekstien kutsuessa miehiä
pohtimaan seksuaalisen kyvykkyyden ja oman
sukupuoli-identiteettinsä suhdetta.

Miesten seksuaalisuus ja nimenomaan hetero-
maskuliinisuus ovat nousseet erektiolääkkeiden
myötä keskeisiksi lääketieteellisten interventioi-
den ja normatiivisen säätelyn kohteiksi (Hughes
2011, 92). Miesten kokemuksiin pohjautuvissa
tutkimuksissa on kuitenkin havaittu miesten tar-
ve kyseenalaistaa lääketieteen tyypistävä näkemys
miesten seksuaalisuudesta vain erektiokykyä
(Hughes 2011; Potts ym. 2006). Iäkkäiden miesten
erektiolääkkeisiin kohdistuvia asenteita tutkinut
Jonathan Hughes (2011, 101) esittää, että miesten
näyttäisi olevan helpompi lähteä kyseenalaista-
maan lääketieteen luomaa ihannetta täydellises-
ti toimivasta peniksestä kuin niitä normatiivisia
ihanteita, joita heteromaskuliinisuus ja hete-
roreksuaalisuus kokonaisuudessaan kantavat
mukanaan. Tutkimusaineistossani mieheyteen
ja maskuliinisuuteen liittyvät kysymykset aset-
tuvat toistuvasti tarkasteltaviksi nimenomaan
erektiolääkkeiden yhteydessä. Foucault'laisittain
ilmaistuna (Foucault [1969] 2005, 64) erektio-
lääkkeet ikään kuin sallivat miesten seksuaa-
lisuutta ja maskuliinisuutta problematisoivien
kysymysten ilmaantumisen seksologisiin tieto-
käytäntöihin.

Seksologisen opaskirjallisuuden perinteessä on
korostettu yksilöllistä ilmaisuvapautta, hetero-
seksin monipuolistamista ja orgasmikokemus-
ten voimistumista (Seidman 1989). Juuri nämä
seksologialle keskeiset ihanteet kyseenalaistuvat
erektiolääkkeiden tavassa tyypistää miesten sek-
suaalisuus ja heteromaskuliinisuus yksipuolisesti
erektio- ja yhdyntäkyvyksi. Analyysini tekee nä-
kyväksi sitä, kuinka erektiolääkkeet ovat tuoneet

kuitenkin mukanaan muutakin kuin kasvavan
joukon erektiolääkkeiden kuluttajia.

Yksilöllisen halun ja nautinnon hallinta

Edellä havainnollistin niitä tapoja, joilla miesten
seksuaalisuuden medikalisointia vastustavissa
äänenpainoissa vaalitaan miesten seksuaalis-
ta vapautta kyseenalaistamalla ja haastamalla
erektiokyvyn ja mieheyden yhteen kietoutunutta
luonnetta. Näin seksologisissa teksteissä pohditta-
vaksi nostetaan se, voisiko miesten seksuaalisuus
ja seksuaalinen nautinto olla jotain muuta kuin
heteromaskuliinisuuden suorittamista. Tarkas-
telemassani seksologisessa opaskirjallisuudessa
heteromaskuliinisuuden ohella myös yhtenäinen
ymmärrys miesten seksuaalisesta nautinnosta ky-
seenalaistetaan. Seuraavassa aineistoesimerkissä
ymmärrys miesten orgasmikokemuksesta prob-
lematisoidaan:

Kinseyn jälkeen on puhuttu vain miehen orgas-
mista yleensä ja unohtettu se tosiasia, että mies-
ten orgasmeissa on eroja aivan samoin kuin nais-
tenkin orgasmeissa. Näitä Kinseyn malleja ei siis
kannata unohtaa. (Heusala 2005, 53.)

Tässä miesten orgasmikokemuksen osoitetaan
olevan yksinkertaisen sijaan monimutkainen, ja
se vertautuu naisten vastaavanlaiseen kokemuk-
seen. Kirjoittaja viittaa tekstissä Alfred Kinseyn
1940-luvulla julkaisemaan miesten seksuaali-
suutta käsittelevään tutkimukseen ja esittää toi-
vomuksensa, ettei Kinseyn osoittamia miesten
orgastisen kehon monipuolisuutta korostavia nä-
kemyksiä unohtettaisi. Tähän opaskirjan teksteis-
sä pyritäänkin ottamalla toistuvasti esille miesten
orgastisen kehon monipuolisuus (Heusala 2005,
64–70, 82–261, 354, 375).

Mastersin ja Johnssonin seksiraporteissaan esi-
tämää ymmärrystä naisten miehiä suuremmasta,

monivaihteisemmasta ja monimutkaisemmasta orgasmikyvykkyydestä pidetään nykyisin itsesäänselvyytenä. Tämä on vaikuttanut siihen, että nimenomaan naisen seksuaalisuus monimutkaisine orgasmikokemuksineen on ollut seksuaalitieteiden ensisijainen mysteeri ja paljastamisen kohde. (Helén 1999, 204.) Tarkastelemani seksologiset tekstit kuitenkin pyrkivät haastamaan ymmärrystä miesten orgasmikokemuksen yksinkertaisuudesta. Aineistossa miesten orgastisen kehon yksipuolisuutta tarkastellaan sosiaalisesti tuotettuna:

Orgasmi(t) ilman peniksen stimulaatiota voi(vat) syntyä jonkin erogeenisen alueen stimulaatiosta. Erogeeniset alueet sisältävät luultavasti paljon niin sanottuja sensorisia C-säikeitä. [...] Periaatteessa orgasmin voi synnyttää mistä tahansa ihmisen vartalon kohdasta. Miehen seksuaalisuus on kuitenkin äärimmäisen peniskeskeistä [...] (Heusala 2005, 66.)

Aineistokatkelmassa tuodaan esiin, kuinka peniskeskeisyys rajoittaa miesten mahdollisuuksia kokea moninaisempia orgasmeja. Normatiivinen ymmärrys miesten yhdyntä- ja peniskeskeisestä seksuaalisuudesta asetetaan seksologisissa teksteissä esteeksi muunlaisen nautinnon löytymiselle.

Yksinkertaisuuden sijaan tekstit avaavat ymmärrystä miesten orgasmin luonteen yksilöllisyydestä: ”Orgasmin kokeminen on hyvin yksilöllinen asia, johon vaikuttavat monet tekijät. Eri ihmiset kokevat orgasmin ilmeisesti hyvinkin eri tavalla.” (Virtanen 2005, 61.) Opaskirjoissa miesten nännien esitetään mahdollistavan miehille orgasmikokemuksen: ”Joidenkin miesten nännit ovat erittäin herkäät ja niiden stimulaatio voi johtaa jopa orgasmiin (ilman ejakulaatiota)” (Heusala 2005, 375). Lisäksi tekstit tarjoavat heteroseksuaalisille miehille paikan penetroinnin kohteena olemiselle sekä orgasmikokemuksen mahdollis-

tumisen myös penetroituna: ”[M]iehet nauttivat paineen ja täyttymisen tunteesta, jota peräaukkoon työnnetty sormi tai esine tuottaa. Monet miehet saavat siten myös orgasmin.” (Heusala 2005, 261.) Samoin peräaukon kautta tapahtuvan eturauhasen stimuloinnin esitetään lisäävän miesten seksuaalisen nautinnon mahdollisuuksia merkittävästi: ”Hyvin usein eturauhasen ja peniksen samanaikainen hieronta tuottaa miehelle voimakkaan orgasmin” (Heusala 2005, 354). Seksologisissa opaskirjoissa suostutellaan heteroseksuaalisia miehiä laajentamaan käsityksiään seksuaalisen nautintonsa mahdollisuuksista. Siemensyöksyn kontrolloimiseen tähtäävien harjoitusten rinnalle seksologinen opaskirjallisuus nostaa aistillisen kehollisuuden kartoittamisen opastamalla miehiä etsimään omaa, monipuolista ja yksilöllistä seksuaalisuuttaan sekä laajentamaan näin ymmärrystään kehonsa orgastisista ja erogeenisistä alueista.

Orgasmin ohella opaskirjallisuus avaa ymmärrystä miesten seksuaalisen ruumiillisuuden yksilöllisyydestä seksuaalisen halun ja aktiivisuuden yhteydessä. Seuraavassa aineistokatkelmassa erot seksuaalisessa aktiivisuudessa esitetään yksilöiden välisinä sekä elämäntilanteisiin ja -vaiheisiin limittyvinä: ”Seksuaalinen mielenkiinto ja aktiivisuus ovat yksilöllisiä ominaisuuksia ja vaihtelevat paitsi eri miesten välillä niin myös samalla miehellä elämänkaaren eri vaiheissa ja tilanteissa” (Virtanen 2005, 38). Tekstissä korostetaan miesten seksuaalisen halullisuuden luonnetta yksilöllisenä. Teksteissä otetaan esille miesten väliset erot myös heidän kyvyssään ohjata omaa seksuaalista käyttäytymistään: ”[...] seksin ohjaamisen ja säätelyn taidossa miehet eroavat toisistaan suuressti” (Virtanen 2005, 10). Lainauksessa luovutaan miesten seksuaalisuutta yhdenmukaistavista näkemyksistä ja korostetaan miesten välisiä eroja.

Seksologisissa opaskirjoissa tehdään näkyväksi pääasiassa miesten moninaista nautinto- ja

haluruumiillisuutta. Seuraavassa katkelmassa kuitenkin miesten seksuaalisuutta määriteltäessä irtaannutaan halu- ja nautintoruumiillisuudesta ja huomion kohteeksi nostetaan miesten lisääntymisruumiillisuus:

Mies voi tuntea niin voimakasta halua tulla isäksi, että hänelle muodostuu siitä pakonomainen tarve. [...] Joskus tarve kasvaa niin suureksi, että vauvajatkukset pyörivät miehen päässä koko ajan. (Virtanen 2005, 125–126.)

Lisääntymisruumiillisuuden esiin nostaminen korostaa miesten usein sivuutettua tarvetta tulla isäksi.

Seksologisissa teksteissä seksuaalinen etsiminen ja löytäminen liitetään heteroseksuaalisten miesten seksuaalisuuteen. Tekstit asettavat miesten seksuaalisuuden paljastettavaksi kohteeksi, jota on mahdollista työstää monivaihteiseksi ja yksilölliseksi erilaisten minätekniikoiden, itsetutkiskelun ja harjaannuttamisen avulla (ks. Foucault [1967, 1984] 2010a, 136–141). Tällöin yksioikoinen ymmärrys miesten seksuaalisuudesta problematisoituu: ”Mies ei ole loputon seksikone vaikka näin toisinaan väitetäänkin” (Virtanen 2005, 94). Mies asetetaan naisen rinnalle seksuaalisen vapautumisen subjektiksi, joka pyrkii seksuaalisuuttaan harjoittamalla ja kehittämällä vaikuttamaan seksuaalisuutta tukahduttaviin yhteiskunnallis-kulttuurisiin mekanismeihin (ks. Helén 1999, 209). Miesten yksilöllinen seksuaalinen ruumiillisuus haastaa teksteissä peniskeskeistä ymmärrystä miesten seksuaalisuudesta. Mies tulee näin halussaan ja nautinnossaan yksilölliseksi.

Lopuksi: miehen oma seksuaalisuus

Tarkastelemani seksuaalilääketieteelliset ja seksologiset tekstit tarjoavat miehille reittejä tarkkailla,

työstää ja muokata omaa seksuaalista käytöstään, seksuaalielämänsä ja sukupuoli-identiteettiään. Näin ne kytkeytyvät olennaisella tavalla biovaltaa koskeviin kysymyksiin tavassaan määritellä seksuaalielämää ja sitä, mitä on olla ja elää seksuaalisena ihmisenä. Vastauksena alussa esitettyyn tutkimuskysymykseen analyysini valaisee sitä, kuinka seksuaalilääketieteen tiukentuvassa otteessa miesten seksuaalisuuden hallinta lisääntyy ja monimuotoistuu vallan ja vastarinnan jännitteisissä verkostoissa. Seksuaalilääketieteelliset tulkinnat syventävät ja lujittavat normalisoivan hallinnan otetta kaventaessaan ymmärryksen miesten seksuaalisuudesta entistä tiukemmin mitattavaksi yhdyntä-, erektio- ja ejakulaatiokyvykkyudeksi. Tämän mittaamisen rinnalla seksologisissa teksteissä kyseenalaistetaan käsitystä miesten sukupuoli-identiteetistä seksuaalista kyvykkyyttä korostavana suorittamisena. Lisäksi seksologiset tekstit haastavat peniskeskeistä käsitystä seksuaalisuudesta. Seksuaalisuuden hallinnon lisääntymisessä olennaista onkin se, että seksuaaliseksi mieheksi tuleminen monimuotoistuu näin kokonaisuudessaan.

Analyysini tekee näkyväksi seksuaalilääketieteen ja seksologian välisiä jännitteitä. Tarkastelussani olennaisia ovat olleet nimenomaan kiistat ja kamppailut, jotka mahdollistavat hallinnan dynamiikan tarkastelemisen (Helén 2010, 47). Yhtäältä lääketieteelliset interventiot miesten seksuaalisuuteen korostavat kapeaa ja jäykkää ymmärrystä miesten seksuaalisuudesta. Toisaalta seksuaalilääketieteen tiukentuva ote pakottaa esiin miesten seksuaalisen nautinnon moninaisuutta korostavia näkökulmia. Seksologisissa teksteissä problematisoidaan yksioikoinen ymmärrys miesten seksuaalisuudesta ja miehiä kutsutaankin tunnistamaan nautintonsa ja halunsa yksilöllisyys. Näin hallinnallistumisen prosessissa lisääntyy keskustelu siitä, mitä miesten seksuaalisuus, seksuaalinen nautinto ja heteromaskuliinisuus ovat ja voisivat olla.

Seksuaalilääketieteellisissä näkökulmissa pitäydytään tiukasti seksuaalisiksi toimintahäiriöiksi nimettyjen mitattavien ilmiöiden äärellä. Seksuaalilääketieteen voidaan nähdä luoneen kokonaisen seksuaalisten kyvyttömyyksiä maailman, joka elää olennaisena osana myös seksologisessa kirjallisuudessa. Ongelmaksi ymmärrettyihin tilanteisiin etsitään lääketieteellistä apua, usein nimenomaan lääkkeitä. Helénin mukaan medikaalinen teknologia ”myötäilee ja voimistaa sitä, mitä me nykyihmiset haluamme. Kyse on käytännöllisestä ja teknisestä vallasta, joka avaa, lisää ja tuottaa; se tekee mahdolliseksi haluta elämältä enemmän” (Helén 2002, 110). Erektiolääkkeet tekevät miehille mahdolliseksi haluta erektioltaan enemmän. Samalla erektiolääkkeet tekevät mahdolliseksi haluta myös normatiiviselta yhdyntäkeskeiseltä heteroseksiltä enemmän. Normalisoivan hallinnan kehityksessä miesten seksuaalinen nautinto pyritään näin maksimoimaan ylläpitämällä nimenomaan normatiivisten heteroseksikäytäntöjen edellyttämää toimintakykyä. Normalisoiva hallinta ohjaa ymmärtämään seksuaalisuuden yhdyntäkeskeisenä. Näin ollen on edelleen mahdollista puhua seksuaalisista toimintahäiriöistä, vaikka todellisuudessa on kyse ainoastaan yhdyntäseksuaalisuuden toimintahäiriöistä.

Seksuaalilääketieteellinen ymmärrys toimintahäiriöistä on vahvasti mukana myös seksologisissa tulkinnoissa seksuaalisuudesta. Seksuaalilääketieteellisissä ja seksologisissa teksteissä voidaankin nähdä olevan sekä yhtäläisyyksiä että myös merkittäviä eroja ja jännitteitä. Erot tulevat esiin siinä, kuinka normalisoiva lääketieteellinen hallinta asetetaan seksologisissa teksteissä kritiikin kohteeksi tekstien problematisoidessa ymmärrystä miesten seksuaalisuudesta ja heteromaskuliinisuudesta. Miehille tarjotaan mahdollisuus etsiä ja löytää oma yksilöllinen seksuaalisuutensa. Tällöin miesten seksuaalisen nautinnon lisäämisen kannalta keskeiseksi teksteissä nostetaan miesten seksuaalisuuden ja sukupuoli-identiteetin yksi-

öllisyyden ja moninaisuuden tunnistaminen. Työstön kohteeksi asetetaan oman ja erityisen seksuaalisen nautinnon monipuolinen kehittyminen. Seksologisessa opas- ja tietokirjallisuudessa miehet nousevat näin jossain määrin naisten rinnalle kasvatusinterventioiden kohteiksi.

Kuten Miller ja Rose (2010, 36) ovat esittäneet, hallinnan muodoista ja asioihin puuttumisen välineistä tulee vallan muotoja niiden yleistyessä. Lääketeollisuus puuttuu miesten seksuaalisuuden määrittämiseen ja ohjaamiseen osoittamalla miehille normatiivisten heteroseksikäytäntöjen mukaista roolia seksuaalisesti kyvykkäänä (Mamo & Fishman 2001; Marshall 2010; Potts ym. 2006). Lääketeollisuus kietoutuu normatiivisiin heteroseksikäytäntöihin tavalla, joka tukee molempien, sekä normatiivisten heteroseksikäytäntöjen että lääketeollisuuden vallan kasvua miesten seksuaalisuutta määriteltäessä. Lääketeollisuudessa miesten seksuaalisesta kyvykkyydestä on tullut myytävä tuote.

Seksologisessa opas- ja tietokirjallisuudessa tartutaan kriittisesti siihen, kuinka miehille kaupataan erektiolääkkeiden yhteydessä maskuliinista sukupuoli-identiteettiä. Seksologisissa teksteissä miesten seksuaalisuutta ja sukupuoli-identiteettiä lähdetään hahmottelemaan myös jonain muuna kuin kaupan olevana seksuaalisena kyvykkyytenä. Miesten oma ja erityinen seksuaalisuus asetetaan vastustamaan markkinavoimien yhdenmukaistavaa logiikkaa. Tässä yhteydessä seksuaalinen kyvykkyys ja maskuliininen sukupuoli-identiteetti tulevat ymmärretyiksi sosiaalisesti tuotettuina, alistavina käytäntöinä, jotka kaventavat ja rajoittavat miesten nautinnon aluetta. Seksologisissa tulkinnoissa lähdetään etsimään vaihtoehtoisia nautinnon reittejä kyseenalaistamalla sekä miehiin kohdistuvaa seksuaalisen kyvykkyyden vaatimusta että seksuaaliseen kyvykkyyteen kietoutunutta maskuliinista identiteettiä. Tällöin tekstit kyseenalaistavat käsityksen miesten seksuaalisuudesta lääkkeitä

avulla paranneltavana suorituksena ja peräänkuultavat miesten oikeutta lääkkeettömän seksuaalisuuden ja maskuliinisuuden toteuttamiseen.

Miesten seksuaalisen kyvykkyyden ja maskuliinisen sukupuoli-identiteetin yhteen kietoutumisen itsestäänselvyys problematisoituu seksologisissa tietokäytännöissä silloin, kun niitä ryhdytään ylläpitämään lääkkeiden avulla. Miesten seksuaalisuuden lääketieteellistyminen jäsentyy seksologisissa tietokäytännöissä miehiä alista vaksi elementiksi. Tämän seurauksena miesten seksuaalisuus tulee seksologisissa tietokäytännöissä aikaisemmasta poikkeavalla tavalla myös vapauttamisen kohteeksi. Juuri seksuaalisuuden vapauttamista koskevat pyrkimykset ovat olleet olennaisia moderneissa seksuaalisuuden hallintatekniikoissa. Seksuaalisuuden vapauttamiseen pyrkivät tietokäytännöt ovat monimuotoistaneet hallintatekniikoita ja kasvattaneet niiden määrää. (Foucault [1967, 1984] 2010a, 21–34.)

Tarkastelemani seksologiset tekstit liittyvät osittain 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla lisääntyneiden kamppailujen joukkoon, joissa vastustetaan ihmiselämään kohdistuvia hallinnan käytäntöjä (Pyykkönen 2015, 207). Tarkastelemini seksologisten tekstien yhteydessä normalisoivan hallinnan rinnalla lukijaa opastetaan siihen, ettei hän olisi liiaksi hallittu. Tässä yhteydessä piirtyy esiin Foucault'n subjektikäsitteen ytimen muodostava vallan ja vapauden kaksoisproblematiikka, joka yhtäältä osoittaa subjektin muodoutuvan ulkoisessa ohjauksessa eli subjektiossa, jossa subjekti asetetaan häntä koskevan tiedon kohteeksi ja toisaalta eettisessä minätyössä eli subjektivaatiossa, jossa subjektiksi tuleminen tapahtuu aina oman sisäisen tiedon pohjalta. Ulkoinen, enemmän tai vähemmän pakottava subjektiio ja eettiseen minätyöhön suuntautuva subjektivaatio muodostavat epävakaa rajapinnan, jolla mahdollistuu myös toisin toimiminen ja hallitsemattomuus. (emt. 194, 199–200.) Seksolo-

ginen opas- ja tietokirjallisuus kutsuukin normalisoivan hallinnan ohella lukijaansa nimenomaan eettiseen minätyöhön, jossa ulkopuolelta määriteltyjen totuuksien sijaan lukijaa ohjataan tunnistamaan oma, yksilöllinen seksuaalisuutensa. Rose näkee kannatettavana tällaisen politiikan, joka on "vastentahtoinen hallinnoimaan liikaa" (Rose 1998, 28). Sääntöjen minimoiminen ja debattien maksimoiminen mahdollistaa Rosen mukaan moninaisten eettisten kriteerien oikeuttamisen. Tällainen voisikin hänen mukaansa parhaimmillaan rohkaista kehittämään ja jalostamaan elämäntaitoja, myös kokeellisia sellaisia. (emt.)

Miesten seksuaalisuutta käsittelevissä tutkimuksissa kriittinen huomio on kohdistunut siihen, kuinka seksologiassa ei näytä olevan tilaa puolikovalle erektioille eikä seksuaalisuuden muodoille, jotka toisivat esiin vaihtoehtoisen version miesten seksuaalisesta mielihyvästä (Potts 2000, 98). Osana laajempia maskuliinisuuden ja miesten seksuaalisuuden moninaisuutta korostavia keskusteluita (esim. Connell & Messerschmidt 2005; Hughes 2011; Nieminen 2013; Sandberg 2013) kuitenkin myös seksologiassa miesten seksuaalisuuteen liittyviä myyttejä on alettu 2000-luvulla aktiivisesti purkaa. Tutkimusaineistonani olleissa 2000-luvulla ilmestyneissä seksologisissa julkaisuissa on tehty avauksia miesten seksuaalisuuden moninaistamisen suuntaan, ja niissä onnistutaan josain määrin haastamaan seksuaalilääketieteelle tyypillistä erektio- ja yhdyntäkeskeistä käsitystä miesten seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta nautinnosta. Tekstiosuudet, joissa perinteisiä käsityksiä miesten seksuaalisesta ruumiillisuudesta kyseenalaistetaan, jäävät kuitenkin usein yksittäisiksi ja satunnaisiksi. Näin miesten seksuaalisuuden moninaistamista koskevat maininnat helposti katoavat peniksen ja yhdynnän keskeisyyttä korostavan tiedon joukkoon. Penis- ja erektiokeskeistä ymmärrystä problematisoivan tiedon vähäisyys osoittaa, että seksologisessa opas- ja tietokirjallisuudessa miesten seksuaali-

sen vapauttamisen projekti näyttäisi olevan vasta aluillaan.

Kiitokset

Kiitän professori Päivi Korvajärveä ja akatemia-tutkija Tuula Juvosta huolellisista ja tarkoista kommentteista, jotka veivät työtäni merkittävällä tavalla eteenpäin.

Aineisto

- APTER, DAN. 2006. "Hormonitoiminta ja seksuaalisuus." Teoksessa *Seksuaalisuus*, toim. Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola. Helsinki: Duodecim, 95–103.
- BRUSILA, PIRKKO. 2007. "Medikalisoidaanko mies nyt kelloa vilkuilevaksi seksisuorittajaksi?" *Suomen lääkärilehti* 62:37, 3290–3291.
- HEUSALA, KARI. [2003] 2005. *Miehen seksuaalisuus*. 3. painos. Helsinki: Like.
- HUHTANIEMI, ILPO & PASI PÖLLÄNEN. 2001. "Miehen biologia – onko mies pelkkää testosteronia?" *Duodecim* 117:19, 1957–1963.
- HUTTUNEN, MATTI O. 2001. "Olen mies – vai olenko?" *Duodecim*, 117:19, 1955–1956.
- HUTTUNEN, MATTI O. 2009. "Miesnäkökulma hyvään ikääntymiseen." *Duodecim* 125:10, 1127–1133.
- JUNKKARI, KAIJA MARIA. 2007. "Yhdyntävaikeudet ohjaavat miehen pohtimaan, kenen silmin hän itseään arvioi." *Suomen lääkärilehti* 62:37, 3291–3292.
- KAIPIA A. & T. TAMMELA. 2009. "Ikääntyvän miehen seksuaalisuus ja sen häiriöt." *Duodecim* 125:10, 1119–1124.
- KOISTINEN, HANNU & MIRJA RUUTU. 2005. "Erektiohäiriön nykyhoito." *Suomen lääkärilehti* 60:38, 3725–3730.
- KOSKIMÄKI, JUHA, MATTI HAKAMA, HEINI HUHTALA & TEUVO L. J. TAMMELA. 2000. "Erektiohäiriöiden yleisyys ja yhdyntöjen lukumäärä." *Duodecim* 116:7, 737–741.
- KUNELIUS, PEKKA. 2006. "Mies haluaa aina – vai haluaako?" *Suomen lääkärilehti* 61:45, 4708–4709.
- LUKKARINEN, OLAVI & TEUVO TAMMELA. 2001. "Miehen seksuaalitoimintojen häiriöt." *Duodecim* 117:19, 1965–1972.
- LUKKARINEN, OLAVI & PEKKA KUNELIUS. 2003. "Kuvaileva tutkimus suomalaisen miehen erektiohäiriöiden syistä ja hoidosta." *Suomen lääkärilehti* 58:45, 4565–4568.
- LUKKARINEN, OLAVI. 2006a. "Miehen seksuaalianatomia ja fysiologia." Teoksessa *Seksuaalisuus*, toim. Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola. Helsinki: Duodecim, 116–122.

- LUKKARINEN, OLAVI. 2006b. "Miehen seksuaaliongelmia." Teoksessa *Seksuaalisuus*, toim. Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola. Helsinki: Duodecim, 264–278.
- PELKONEN, OLAVI. 2001. "Lääkkeet ja miehisyys." *Duodecim* 117:19, 1980–1986.
- PIHA, JUHANA. 2007. "Ennenaikainen siemensyöksy aiheuttaa miehelle, kumppanille ja parisuhteelle merkittävää haittaa." *Suomen lääkärilehti* 62:37, 3283–3289.
- PIHA, JUHANA. 2003. "Erektiohäiriöiden lääkehoito." *Suomen lääkärilehti* 58:22, 2425–2429.
- RAUTIAINEN, HILKKA. 2006. "Ikääntyminen ja seksuaalisuus." Teoksessa *Seksuaalisuus*, toim. Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola. Helsinki: Duodecim, 226–237.
- ROSENBERG, LEENA. 2006. "Pitkäaikaissairaus, vammautuminen ja seksuaalisuus." Teoksessa *Seksuaalisuus*, toim. Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola. Helsinki: Duodecim, 281–304.
- VIRTANEN, JUUKA. 2002. *Kliininen seksologia*. Helsinki: Wsoy.
- VIRTANEN, JUUKA. 2005. *100 kysymystä miehestä ja seksistä*. Helsinki: Kirjastudio.
- VÄISÄLÄ, LEENA. 2006. "Naisen ja miehen seksuaalisuuden erityispiirteitä." Teoksessa *Seksuaalisuus*, toim. Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola. Helsinki: Duodecim, 241–244.

Kirjallisuus

- ABOIM, SOFIA. 2012. "Sexualized Bodies: Masculinity, Power and the Identity in Mozambique." *Norma* 7:1, 67–90.
- ALLEN, AMY. 2011. "Foucault and the Politics of Our Selves." *History of the Human Sciences* 24:4, 43–59.
- ANTTILA, ANNA. 2012. "Kiitos jo etukäteen!" – Poikien kirjoituksia heitä askarruttavista seksiasioista." Teoksessa *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä. Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke)*, toim. Osmo Kontula. Helsinki: Väestöliitto, 15–60.
- BEASLEY, CHRIS. 2015a. "Introduction to Special Issue of *Men and Masculinities*: Heterodox Hetero-masculinities." *Men and Masculinities* 18:2, 135–138.
- BEASLEY, CHRIS. 2015b. "Libidinal Heterodoxy: Heterosexuality, Hetero-masculinity, and 'Transgression.'" *Men and Masculinities* 18:2, 140–158.
- CONNELL, R.W. & JAMES W. MESSERSCHMIDT. 2005. "Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept." *Gender & Society* 19:6, 829–859.
- EEROLA, PETTERI. 2014. "Maskuliinisuuden myötä- ja vastakerronta haastattelupuheessa." *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 27:2, 31–44.
- FERGUS, KAREN D., ROSS E. GRAY & MARGARET I. FITCH. 2002. "Sexual Dysfunction and the Preservation of

- Manhood: Experiences of Men with Prostate Cancer." *Journal of Health Psychology* 7:3, 303–316.
- FOUCAULT, MICHEL. [1967,1984] 2010a. *Seksuaalisuuden historia: Tiedontahto. Nautintojen käyttö. Huoli itsestä*. Helsinki: Gaudeamus.
- . 2010b. *Turvallisuus, alue, väestö: hallinnallisuuden historia. Collège de France luennot 1977–1978*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- . [1975] 2014c. *Tarkkailla ja rangaista*. Helsinki: Otava.
- . [1969] 2005. *Tiedon arkeologia*. Tampere: Vastapaino.
- . [1969] 2014a. "Foucault selittää tiedon arkeologiaa." Teoksessa *Parhaat*, suom. Kilpeläinen, Tapani, Simo Määttä & Johan L. Pii. Tampere: Niin & näin, 74–82.
- . [1969] 2014b. "Erään maailman synty." Teoksessa *Parhaat*, suom. Kilpeläinen, Tapani, Simo Määttä & Johan L. Pii. Tampere: Niin & Näin, 83–86.
- HAZLEDEN, REBECCA. 2003. "Love Yourself. The Relationship of the Self with Itself in Popular Self-help Texts." *Journal of Sociology* 39:4, 413–428.
- HELÉN, ILPO. 1997. *Äidin elämän politiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle*. Tampere: Gaudeamus.
- HELÉN, ILPO. 1999. "Vapautuva nainen orgasmologian teatterissa." *Tiede & edistys* 24:3, 200–215.
- HELÉN, ILPO. 2002. "Lääketieteen lupaus ja elämän politiikka." *Sosiologia* 39:2, 104–115.
- HELÉN, ILPO. 2005. "Genealogia kritiikkinä." *Sosiologia* 42:2, 93–109.
- HELÉN, ILPO. 2010. "Hyvinvointi, vapaus ja elämänpolitiikka: foucaultlainen hallinnan analytiikka." Teoksessa *Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä*, toim. Jani Kaisto & Miikka Pyykkönen. Helsinki: Gaudeamus, 27–48.
- HELÉN, ILPO. 2013. "Elämän politiikka biologisen muokattavuuden aikakaudella. Ensimmäinen kartoitus." *Sosiologia* 50:4, 327–341.
- HOLMES, MARY. 2015. "Men's Emotions: Heteromascularity, Emotional Reflexivity, and Intimate Relationships." *Men and Masculinities* 18:2, 176–192.
- HOWSON, ALEXANDRA. 1999. "Cervical Screening, Compliance and Moral Obligation." *Sociology of Health and Illness* 21:4, 401–425.
- HUGHES, JONATHAN. 2011. "Are Older Men Taking Sexuality as Prescribed? The Implications of the Competing Influences on Ageing Male Heterosexuality." *Australian Feminist Studies* 26:67, 89–102.
- JOKINEN, ARTO. 2010. "Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus." Teoksessa *Käsikirja sukupuoleen*, toim. Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen. Tampere: Vastapaino, 128–139.
- KAISTO, JANI & MIIKKA PYYKKÖNEN. 2010. "Johdanto: Hallinnan analytiikan suuntaviivoja." Teoksessa *Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä*, toim. Jani Kaisto & Miikka Pyykkönen. Helsinki: Gaudeamus, 7–24.
- KEKKONEN, JOONAS. 2012. "Pelko, riemu ja himo – Poikien puhelimesta apua hakevien poikien seksuaalipuhetta." Teoksessa *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä. Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke)*, toim. Osmo Kontula. Helsinki: Väestöliitto, 178–256.
- KLEMETTI, REIJA & EIJA RAUSSI-LEHTO. 2014. *Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020*. Tampere: THL.
- KOIVUSALO, MARKKU. 1998. "Elämänpolitiikasta eli katsaus biovallan teemaan." Teoksessa *Elämänpolitiikka*, toim. J. P. Roos & Tommi Hoikkala. Helsinki: Gaudeamus, 265–291.
- KOLLING, MARIE. 2012. "Doing Gender, Doing Away with Illness: Diabetic Disruptions to Masculinity and Sexuality in Northeast Brazil." *Norma* 7:1, 91–115.
- KONTULA, OSMO. 2012. "Millaisia tietoja ja millaista seksuaalikasvatusta pojat tarvitsevat?" Teoksessa *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä. Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke)*, toim. Osmo Kontula. Helsinki: Väestöliitto, 257–278.
- MAMO, LAURA & JENNIFER R. FISHMAN. 2001. "Potency in All the Right Places: Viagra as a Technology of the Gendered Body." *Body and Society* 7:4, 13–35.
- MARSHALL, BARBARA L. & STEPHEN KATZ. 2002. "Forever Functional: Sexual Fitness and the Ageing Male Body." *Body & Society* 8:4, 43–70.
- MARSHALL, BARBARA L. 2006. "The New Virility: Viagra, Male Aging and Sexual Function." *Sexualities* 9:3, 345–362.
- MARSHALL, L. BARBARA. 2010. "Science, Medicine and Virility Surveillance: 'Sexy Seniors' in the Pharmaceutical Imagination." *Sociology of Health & Illness* 32:2, 211–224.
- MILLER, PETER & NIKOLAS ROSE 2010. *Miten meitä hallitaan*. Suom. Risto Suikkanen. Tampere: Vastapaino.
- MURPHY, ELIZABETH. 2003. "Expertise and Forms of Knowledge in the Government of Families." *Sociological Review* 51:4, 433–462.
- NIEMINEN, JIRI. 2013. *Hegemonisesta maskuliinisuudesta miesten monuteen. Kriittisen miestutkimuksen mahdollistuminen valtio-opillisessa ajattelussa*. Tampere: Tampere University Press.
- OJALA, HANNA & ILKKA PIETILÄ. 2013. "Maskuliinisuuden hegemoniasta monenkirjaviiniin eroihin: kriittisen miestutkimuksen avauksia vanhenemisen tutkimukseen." Teoksessa *Miehistä puhetta. Miehet, ikääntyminen ja vanhenemisen kulttuuriset mallit*, toim. Hanna Ojala & Ilkka Pietilä. Tampere: Tampere University Press, 17–37.
- OXLUND, BJARKE. 2012. "'It Made Me Feel Good and Man Enough': Love, Sex and Situational Masculinity in a South African University Context." *Norma* 7:1, 25–49.

- PLUMMER, KEN. 2005. "Male Sexualities." Teoksessa *Handbook of Men and Masculinities*, toim. Michael S. Kimmel, Jeff Hearn & R.W. Connell. California: Sage Publications, 178–195.
- POTTS, ANNIE. 2000. "The Essence of the Hard On: Hegemonic Masculinity and the Cultural Construction of 'Erectile Dysfunction.'" *Men and Masculinities* 3:1, 85–103.
- POTTS, ANNIE, VICTORIA GRACE, NICOLA CAVEY & TIINA VARES. 2004. "'Viagra Stories': Challenging 'Erectile Dysfunction.'" *Social Science & Medicine* 59:3, 489–499.
- POTTS, ANNIE, VICTORIA M. GRACE, TIINA VARES & NICOLA CAVEY. 2006. "'Sex for Life'? Men's Counter-stories on 'Erectile Dysfunction', Male Sexuality and Ageing." *Sociology of Health & Illness* 28:3, 306–329.
- PYYKKÖNEN, MIKKA. 2015. "Michel Foucault – vallan, tiedon ja subjektuuden tutkija." Teoksessa *1900-luvun ranskalainen yhteiskuntateoria*, toim. Miikka Pyykkönen & Ilkka Kauppinen. Helsinki: Gaudeamus, 193–214.
- RIMKE, HEIDI MARIE. 2000. "Governing Citizens through Self-help Literature." *Cultural Studies* 14:1, 61–78.
- ROSE, NIKOLAS. 1998. "Vallan ja vapauden välissä: Hyveen hallinta vapaassa yhteiskunnassa." *Janus* 6:1, 1–33.
- ROSE, NIKOLAS. 2013. "Ihmistieteet 'biologian aikakaudella.' Sosiologiaa elvyttämässä." *Sosiologia* 50:4, 308–341.
- SANDBERG, LISA. 2013. "Just Feeling a Naked Body Close to You: Men, Sexuality and Intimacy in Later Life." *Sexualities* 16:3/4, 261–282.
- SEIDMAN, STEVEN. 1989. "Constructing Sex as a Domain of Pleasure and Self-Expression: Sexual Ideology in the Sixties." *Theory, Culture & Society* 6:2, 293–315.
- SEIDLER, VICTOR J. 1987. "Reason, Desire and Male Sexuality." Teoksessa *The Cultural Construction of Sexuality*, toim. Pat Caplan. London & New York: Routledge, 82–112.
- SOTHERN, MATTHEW. 2007. "You Could Truly Be Yourself if you Just Weren't You: Sexuality, Disabled Body Space, and the (neo)Liberal Politics of Self-help." *Environment and Planning D: Society and Space* 25:1, 144–159.
- THOMPSON, KEVIN. 2003. "Forms of Resistance: Foucault on Tactical Reversal and Self-formation." *Continental Philosophy Review* 36:2, 113–138.
- TIEFER, LEONORE. 1994. "The Medicalization of Impotence: Normalizing Phallogocentrism." *Gender & Society* 8:3, 363–377.
- TIEFER, LEONORE. 2000. "Sexology and the Pharmaceutical Industry: The Threat of Co-optation." *The Journal of Sex Research* 37:3, 273–283.
- WATSON ERIN D., LÉA J. SÉGUIN, ROBIN R. MILHAUSEN & SARAH H. MURRAY. 2015. "The Impact of a Couple's Vibrator on Men's Perceptions of Their Own and Their Partner's Sexual Pleasure and Satisfaction." *Men and Masculinities* 1–14.
- WINTON, MARK ALAN. 2000. "The Medicalization of Male Sexual Dysfunctions: An Analysis of Sex Therapy Journals." *Journal of Sex Education and Therapy* 25:4, 231–239.
- YESILOVA, KATJA. 2001. "Sukupuolittunut seksuaalikasvatus." *Sosiologia* 38:3, 192–204.